

Sydän auki yhteistyötä kestävän ja oikeudenmukaisen tulevaisuuden eteen

Sofia Laine

Tieteen ja tutkimuksen parissa työskentelevien ammattiliitto Tieteentekijät on myöntänyt Vuoden tieteenekijä 2024 tunnustuksen Nuorisotutkimusseuran tutkimusprofessori Sofia Laineelle. Erityisenä ansiona ja valinnan perusteena Tieteentekijät näkevät Laineen roolin nuorten osallisuuden edistämisessä tulevaisuutta koskevassa päätöksenteossa ja tutkimuksessa. Valinnan todetaan samalla olevan rohkaiseva osoitus tutkijan mahdollisuudesta luoda merkityksellinen tutkimusura myös kolmannella sektorilla. Nuorisotutkimuslehti julkaisee Laineen palkinnonluovutustilaisuudessa 8.11.2024 pitämän juhlapuheen pienin muutoksin.

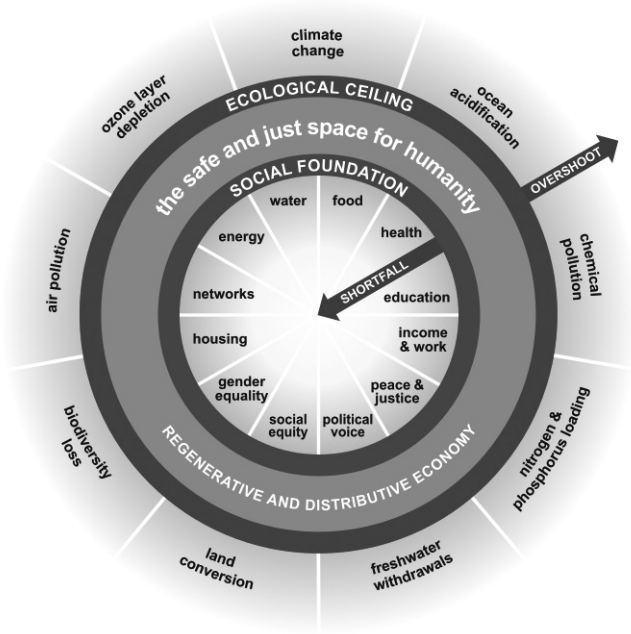
Parhaat Tieteentekijät, sydämellinen kiitos tästä uskomattoman hienosta tunnuksesta työleni nuorisotutkijana, globaalina kehitystutkijana, sosiologina, Nuorisotutkimusseuran pitkäaikaisena työntekijänä ja tanssi-liiketerapeuttina. Ajattelen vahvasti, että tässä palkittiin niin rohkeat tavat tehdä yhteistyötä yli tieteenalojen rajojen kuin myös työskentely nuorten ja nuorisoalan kanssa. Olette Tieteentekijöiden liitossa kuulleet sen, mitä nuoret toivovat ja tarvitsevat tuekseen tässä ekokriisin ajassa. Valtavan suuri kiitos siitä teille! Toivon, että myös nuoret ja nuorisoala osaavat juhlia tätä tunnustusta.

Käynnissä oleva ilmastohätätila ja joukkosukupuutto vaativat ratkaisuja kestävän kehityksen saavuttamiseksi ja kaikkien elävien olentojen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Meillä

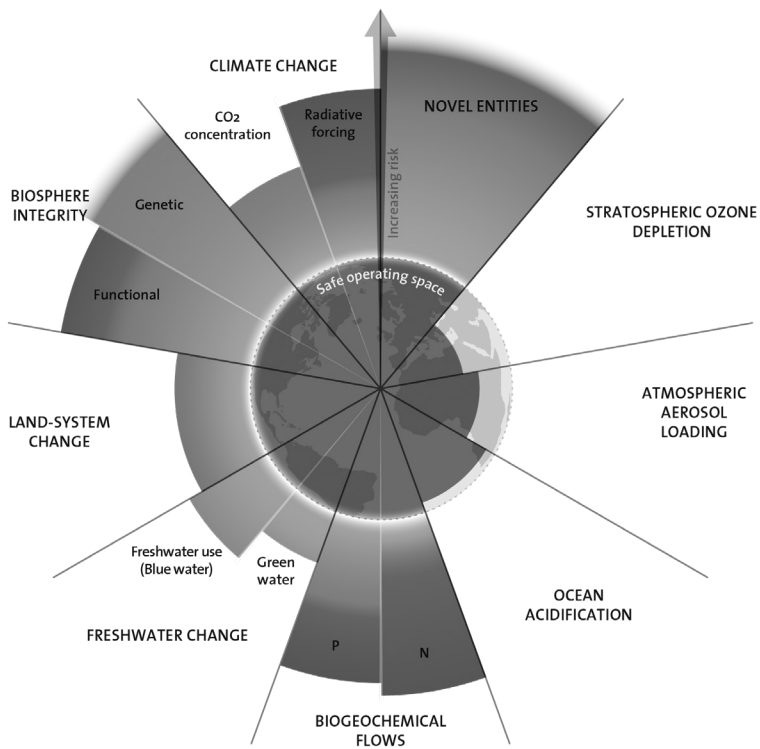
on paljon tietoa nykytilanteesta, mutta todellinen haaste on ihmisten käyttäytymisen muuttaminen. On edelleen melko vähän systeemisiä viitekehyksiä, jotka yhdistäisivät ratkaisut tavoitteeseen edistää kaikkien elävien olentojen hyvinvointia.

Kate Raworth ja Doughnut Economics Action Lab ovat kehittäneet sosiaalisten ja planetaaristen rajojen ”donitsin” (Kuvio 1). Nuorisotutkimuksessa olemme tutkineet vuosikymmenten ajan nykytilannetta ja mahdollisia puutteita donitsin sisäpuolella listatuilla alueilla, kuten koulutusta, tuloja ja työtä sekä sukupuolten tasa-arvoa. Sen sijaan ei ole ollut yhtä yleistä yhdistää nuorisotutkimukseen ekologisen kestävyuden ylityksiä, kuten biodiversiteetin katoamista tai ilmastomuutosta.

Kuvio 2 on peräisin Tukholman resilienssikeskuksesta, ja se on julkaistu syksyllä 2023:

Kuvio 1. Planetaaristen rajojen "donitsi". Doughnut Economics Action Lab.

Kuvio 2. Planetaariset rajat. Tukholman resilienssikeskus (pohjautuu Richardson ym. 2023).

heidän tutkimuksessaan kartoitettiin ensimmäistä kertaa kaikki planetaariset rajat. Tutkimus osoitti, että yhdeksästä planetaarisesta rajasta kuusi on jo ylitetty. Tämä osoittaa erittäin selvästi sen, että olemme korkeatasoisessa planetaarisessa hätätilassa ja etenemme nopeasti vääriin suuntaan.

Kuten tiedämme, vastuu tästä epätasapainoisesta planetaarisesta tilanteesta jakautuu epätasaisesti eri ihmisille. Ne, jotka aiheuttavat eniten päästöjä, ovat usein myös niitä, joilla on eniten valtaa ja resursseja muuttaa suuntaa, johon olemme menossa. Silti motivaatio, keskustelu ja poliittiset päätökset, jotka ohjaisivat ihmiskunnan kohti turvallista ja oikeudenmukaista elintilaa – eli donitsin keskiosaa eli turvallista ja oikeudenmukaista elintilaa – ovat edelleen liian vähäisiä.

Planetaarisen nuorisotutkimuksen historiallinen perusta tulee Rooman klubilta. Vuonna 1972 tämä rohkea ja ennakkoluuloton monitieteinen ryhmä julkaisi ensimmäisen tutkimuksensa nimeltä *Kasvun rajat*. Siinä he toteavat, että ”tarvitaan täysin uudenlainen

ajattelutapa, jotta ihmiskuntaa voidaan ohjata kohti planetaarista tasapainoa kasvun sijaan” (Meadows ym. 1972). Rooman klubin toinen raportti nimeltään *Ihmiskunta tienhaarassa* jatkaa ja syventää ensimmäisessä raportissa esitettyä analyysiä. Kirjoittajat listaavat neljä tehtävää, joita tarvitaan, jotta yksilöiden arvot ja asenteet kääntyvät kohti globaalia etiikkaa. Globaali etiikka on välttämätöntä ihmiskunnan selviytymiselle, he arvioivat. (Mesarovic & Pestel 1975.)

Olen kehittänyt planetaarisen nuorisotutkimuksen viitekehysten neljä ulottuvuutta hyödyntäen näitä neljää globaalin etiikan tehtävää ja tarkentanut niitä nuorisotutkimuksellisella tiedolla (Taulukko 1). Tämä viitekehys on ollut kutsuni globaalille nuorisotutkimuksen yhteisölle – ja tänään laajennan tämän kutsun kaikille tieteenekijöille: kannustan teitä pohtimaan näitä neljää tehtävää, jotka tutkijat antoivat ihmiskunnalle sen selviytymisen turvaamiseksi jo 50 vuotta sitten. Aika käy vähiin. ”Kello tikittää”¹, kuten Greta Thunberg on todennut päättäjille. Miten te, teidän tutki-

Taulukko 1. Planetaarisen nuorisotutkimuksen viitekehys ja globaalin etiikan tehtävät tieteenekijöille.

Globaalin etiikan tehtävät	1. On opittava samastumaan tuleviin sukupolviin ja oltava valmis vaihtamaan omat etunsa tulevien sukupolvien etuihin.	2. On luotava yleismaailmallinen tietoisuus, jonka avulla jokainen yksilö käsittää tehtäväänsä maailmanyhteisön jäsenenä.	3. Ihmisen suhde luontoon on muutettava sellaiseksi että se perustuu sopusointuun eikä luonnon valloitukseen.	4. On luotava raaka-ainevarojen käytön uusi etiikka, jossa syntyy tulevan niukkuuden kauden kanssa sopusoinnussa oleva elämäntapa.
Planetaarinen nuorisotutkimus (esimerkkejä)	Nuorten kanssa yhteistyössä tehtävä nuorisotutkimus ekokriisin ratkaisemiseksi.	Tutkimukset nuorten planetaarisesta kansalaisuudesta ja postkoloniaalinen nuorisotutkimus.	Monilajinen nuorisotutkimus, nuorten planetaarinen hyvinvointi ja planetaariset käytännöt.	Tutkimukset uudesta ympäristöetiikasta: toiminta, tunteiden kohtaaminen ja itsestä huolehtiminen monilajisesti kestävällä tavalla.

Ammattiliitto Tieteentekijät valitsi Nuorisotutkimusseuran tutkimusprofessori Sofia Laineen Vuoden tieteenekijäksi 2024. Kuva: Sarella Arkkila.

musyhteisönne ja tieteenalanne voisivat edistää näitä tavoitteita? Tämä viitekehys on jotain, minkä parissa olen luvannut työskennellä. Toivon voivani omistaa seuraavat 20 vuotta tälle työlle, ja toivon, että voimme toimia yhdessä, innovatiivisesti.

Tänään käsittelen lyhyesti ensimmäistä ja kolmatta tehtävää. Ensimmäinen tehtävä on oppia samaistumaan tuleviin sukupolviin ja olla valmis asettamaan henkilökohtaiset intressinsä sivuun tulevien sukupolvien etujen hyväksi. Tässä näen nuorisotutkimuksen yhtenä keskeisenä tieteenalana, joka on omistautunut kuuntelemaan, tekemään yhteistyötä ja tutkimaan nuoria sukupolvia. Planeetan – ja Homo sapiensin – tulevaisuus vaatii nuorten sukupolvien vahvempaa osallistumista keskusteluihin ja päätöksiin tulevaisuudesta – heidän tulevaisuudestaan.

Nuorten osallistuminen kanssatutkijoina on saanut yhä enemmän tunnustusta arvokkaana keinona parantaa tutkimuksen tasa-arvoisuutta ja laatua. Kanssatutkimuksen lähestymistapoja pidetään tärkeinä keinoina

muuttaa tietoon ja valtaan liittyviä hierarkioita tutkimuksessa, joka on perinteisesti marginalisoinut nuorten ääniä ja painottanut positivistisia tapoja ymmärtää heidän elämäänsä.

Yhdessä tilastotutkija Konsta Haposen kanssa olemme tehneet vuoden 2024 yhteistyötä valtioneuvoston kanslian alaisuudessa toimivan Nuorten ilmasto- ja luontoryhmän (NUOLI) jäsenten kanssa. Olen todella iloinen, että yksi ryhmän kanssatutkijoista, Sarella Arkkila, on täällä kanssamme tänään. Hän oli konkreettisesti henkilö, joka avasi oven minulle. Yhteistyö näiden viisaiden ja ahkerien nuorten kanssa on ollut yksi tämän vuoden parhaista ja motivoivimmista asioista tutkijan työssäni. Aloite yhteistyöhön tuli nuorilta itseltään. Nuoret suunnittelivat meidän tutkijoiden tuella kyselyn, jossa karotoitettiin moniulotteisesti nuorisojärjestöissä ja yhteiskunnallisissa liikkeissä aktiivisesti toimivien nuorten tilannetta (ks. mm. Horsmanheimo 2024).

Kuten Rooman klubi aikoinaan, on myös meidän muodostettava rohkeita monitietei-

siä ryhmiä ratkomaan ekokriisiä. Mutta ei pelkästään tieteenekijöiden kesken, vaan on otettava nuoret mukaan etsimään parhaita ratkaisuja ja työskentelemään tieteenekijöiden rinnalla. Tätä on aktiivinen toivo (ks. mm. Macy & Johnstone 2022). Yhteinen toiminta kohti kestävämpää tulevaisuutta. Suuri toiveeni on, että ottaisitte kutsun vastaan. Uskon, että ette tule pettymään, kuinka upeita nuoria tässä maassa on ja miten motivoivaa voikaan olla työskennellä heidän kanssaan yhdessä!

Motivaationne lisäämiseksi esitän nämä tulokset kyselystämme. Kysyimme muun muassa, paljonko nuoret järjestötoiminnassaan tällä hetkellä työskentelevät tutkijoiden kanssa – ja kuinka paljon he toivoisivat työskentelevänsä. Nuoret toivoisivat voivansa käydä tutkijoiden kanssa vuoropuhelua paljon enemmän kuin mitä tällä hetkellä tapahtuu. Tutkijoiden kanssa vuoropuhelua kohtalaisesti tai paljon haluaisi käydä yli 80 % nuorista ja vain pari prosenttia vastasi, ettei haluaisi käydä sellaista lainkaan. Nämä luvut ovat lähes yhtä suuret kuin päättäjien kanssa käytävässä dialogissa, ja selvästi suuremmat kuin esimerkiksi nuorten motivaatio osallistua mielenosoituksiin. Nuoret myös toivoivat voivansa tehdä nykyistä enemmän tutkimusta yhdessä tutkijoiden kanssa.

NUOLI-ryhmän vetämä massiivinen prosessi, aivan liian pienillä resursseilla, on nyt tiivistynyt Suomen lasten ja nuorten ympäristöjulkilausumaksi², joka luovutetaan 20. päivä marraskuuta 2024 Suomen hallitukselle. Toivon todella, että mahdollisimman moni teistä lukisi sen. Julkilausumassa kirjoitetaan myös tutkimuksen tärkeydestä. Lisäksi toivon näiden tuloksien kannustavan ryhtymään rohkeaan yhteistyöhön ja vuoropuheluun nuorten kanssa!

Toinen tämän vuoden ehdottomista työpöytäni ilonaiheista on ollut Otaniemen lukion kanssa ideoimamme yhteistyö. Kutsutaan tätä käytännön utopiaa ja visiota tässä tänään

planetaariseksi puutarhaksi. Kuten käsitteen keksijä Gilles Clément (2023) määrittelee, planetaarinen puutarha on keino elää sopuisuudessa luonnon kanssa, arvostaa ekosysteemiä sen kaikessa monimuotoisuudessa, toimia puutarhurina ja elämän vartijana. Tässä ajattelutavassa puutarha on kuin tämä planeetta pienoiskoossa. Sen johtava filosofia perustuu ”lakkaamattomassa liikkeessä olevan puutarhan” (mt.) periaatteeseen: tee mahdollisimman paljon sen hyväksi ja mahdollisimman vähän sitä vastaan. Planetaarisen puutarhan perimmäisenä tavoitteena on hyödyntää monimuotoisuutta tuhoamatta sitä, ylläpitää ”planeettakoneisto” ja varmistaa puutarhan – ja siten myös puutarhurin – olemassaolo.

Tällaiseen työskentelyyn ja ylipäättään ekokriisin ratkaisemiseen tarvitsemme myös luovaa ja aistivoimaista liikettä sekä rohkeaa mielikuvittelua: on pystyttävä edes kuvittelemaan vastavuoroinen ja harmoninen suhde luontoon, jotta voimme edetä sitä kohti. Leikki on erinomainen tapa mielikuvitella. Kaiken ikäisten pitäisi leikkiä enemmän. Otetaan lapset ja nuoret mukaan mielikuvittelemaan paras mahdollinen tulevaisuus kanssamme!

Yksi suuresti arvostamistani ajattelijoista, Joanna Macy³, on sanonut: Myötätunnon syvä muoto on kyvykkyyks kärsiä maailmamme kanssa. Muokkaan tänään hänen lauseitaan hie-man, seuraavasti: Ajattelen, että myötätunnon syvä muoto on kyvykkyyks kärsiä maailmamme ja sen lasten ja nuorten kanssa. Lapset ja nuoret tiedostavat ekokriisin syvyyden, ja samalla he ovat arvokkainta mitä meillä on – sekä heidän jälkeensä mahdollisesti saapuvat sukupolvet. Myötätunto mahdollistaa meidän tunnistaa syvän yhteenkuuluvuutemme kaikkien elollisten kanssa. Älä koskaan pyydä anteeksi, että itket Amazonin palavia puita, avohakkuuaukeita, raakkuja tai kaivosten saastuttamia vesiä. Älä pyydä anteeksi surua, murhetta ja vihaa, jota näiden tekojen vuoksi tunnet. Se on mita inhimillisyydestäsi ja kypsyydestäsi. Se on merkki

avoimesta sydämestäsi. Ja kun sydämesi murtuu auki, siihen syntyy tilaa maailman paraneemiselle. Tätä tapahtuu, kun ihmiset kohtaavat aikamme murheet rehellisesti.

Suuri toiveeni on, hyvät Tieteentekijät, että uskallamme olla kaikilla tavoin rehellisiä: toki tieteessä ja tutkimuksessa, mutta myös itsellemme, toisillemme ja tuleville sukupolville. Toivon meille kaikille rohkeutta tehdä sydän auki yhteistyötä kestävä ja oikeudenmukaisen tulevaisuuden eteen.

Sydämellinen kiitos tästä valtavan hienosta tunnustuksesta. Tämän palkinnon osoittaminen minulle ja sitä kautta yhteisöilleni ja yhteistoimintojeni moninaisille muodoille, on rohkea teko Tieteentekijöiltä. Tämä huikkea hieno tunnustus on ehdottomasti aktiivisen toivon muoto, se on konkreettinen teko, joka kannustaa aivan varmasti monia sinnikkäästi kohti kestävämpää tulevaisuutta. Tämä palkinto merkitsee minulle valtavan paljon, ja auttaa rehellisesti, rakkaudellisesti, mielikuvituksella ja myötätunnolla eteenpäin.

Myös tulevien sukupolvien puolesta kiitän teitä todella paljon!

Viitteet

- 1 ”Toivoa on kaikkialla ympärillämme. Sillä loppujen lopuksi tarvittaisiin vain yksi – yksi maailman johtaja, yksi korkean tulotason maa, yksi suuri televisiokanava tai johtava sanomalehti, joka päättää olla rehellinen ja todella kohdella ilmastokriisiä kriisinä, joka se on. Yksi johtaja, joka laskee kaikki luvut – ja ryhtyy rohkeisiin toimiin vähentääkseen päästöjä tieteen edellyttämällä nopeudella ja laajuudella. Silloin kaikki voisi käynnistyä kohti toimintaa, toivoa, tarkoitusta ja merkitystä. Kello tikittää. Huippukoukkuja järjestetään jatkuvasti. Päästöt kasvavat yhä. Kuka on se johtaja?”, kysyi Greta Thunberg puheessaan 2021 Cop26 ilmastokokouksessa Glasgowssa (Käännös: Sofia Laine. Puhe kokonaan luettavissa osoitteessa: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2021/oct/21/climate-leaders-cop26-uk-climate-crisis-glasgow>. Viitattu 8.1.2025.)
- 2 Suomen lasten ja nuorten ympäristöjulkilausuma 2024 löytyy kokonaisuudestaan osoitteesta: <https://nuortenagenda2030.fi/nuoli/julkilausuma/> (viitattu 8.1.2025)
- 3 Kyseistä lainausta siteerataan paljon, mutta sen lähde on kirjoittajalle epäselvä. Kirjoittaja havaitsi sitä jaettavan ilmastoaktiivisten nuorten keskusteluryhmässä syksyllä 2024 ja päätti ottaa sen mukaan puheeseensa. Esimerkiksi tässä tutkimusblogissa sama siteeraus: <https://stethelburgas.org/seven-practices-for-resilience/> (Viitattu 8.1.2025)

Lähteet

- Clement, Gilles (2023) *The Planetary Garden*. Teoksessa Mateo Kries & Viviane Stappmanns (toim.): *Garden Futures, Designing with Nature*. Vitra Design Museum, 164–167.
- Doughnut Economics Action Lab. <https://doughnuteconomics.org/tools/what-is-the-doughnut> (Viitattu 8.1.2025.)
- Horsmanheimo, Alisa (2024) Kansatutkimusta ja työpajoja kestävämmän tulevaisuuden puolesta. Blogit, 9.12.2024, Nuorisotutkimusseura: <https://nuorisotutkimus.fi/kansatutkimusta-ja-tyopajoja-kestavamman-tulevaisuuden-puolesta/> (Viitattu 8.1.2025.)
- Macy, Joanna & Johnstone, Chris (2022) *Active Hope. How to Face the Mess We're in with Unexpected Resilience & Creative Power*. Revised Edition. Novato: New World Library.
- Meadows, Donella H. & Meadows, Dennis L. & Randers, Jørgen & Behrens III, William W. (1972) *Kasvun rajat. Ihmiskunnan kohtalontilannetta koskevaan Rooman klubin tutkimussuunnitelmaan liittyvä raportti*. Helsinki: Tammi.
- Mesarovic, Mihajlo & Pestel, Eduard (1975 [alkup. 1974]) *Ihmiskunta tiehaarassa. Rooman klubin toinen raportti*. Helsinki: Welin+Göös.
- Richardson, Katherine & Will Steffen & Wolfgang Lucht & Jørgen Bendtsen & Sarah E. Cornell & Jonathan F. Donges & Markus Drüke & Ingo Fetzer & Govindasamy Bala & Werner Von Bloh & Feulner, Georg & Fiedler, Stephanie & Gerten, Dieter & Gleeson, Tom & Hofmann, Matthias & Huiskamp, Willem & Kummu, Matti & Mohan, Chinchu & Nogués-Bravo, David & Petri, Stefan & Porkka, Miina & Rahmstorf, Stefan & Schaphoff, Sibyll & Thonicke, Kirsten & Tobian, Arne & Virkki, Vili & Wang-Erlandsson, Lan & Weber, Lisa & Rockström, Johan (2023) Earth beyond six of nine planetary boundaries. *Science Advances* 9 (37), eadh2458. <https://www.science.org/doi/10.1126/sciadv.adh2458>